
Editörler

Prof.Dr.Durmuş Ekiz & Yrd.Doç.Dr.Haydar Durukan

EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ

Yazarlar

Prof.Dr.Abdurrahman Tanrıöğen
Prof.Dr.Durmuş Ekiz
Prof.Dr.Feridun Merter
Prof.Dr.Hüseyin Mualla Yüceol
Prof.Dr.İlhan Günbayı
Prof.Dr.Münevver Yalçinkaya
Doç.Dr.Baykal Biçer
Yrd.Doç.Dr.Çetin Erdoğan
Yrd.Doç.Dr.Hilal Kazu
Yrd.Doç.Dr.Tuğba Hoşgörür
Yrd.Doç.Dr.Yaşar Barut
Dr.Gülçin Güven
Elif Yılmaz

Editörler
Prof.Dr.Durmuş EKİZ & Yrd.Doç.Dr.Haydar DURUKAN
Eğitim Bilimine Giriş

ISBN: 978-605-5044-77-0

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2006
2.Baskı 2011
3.Baskı 2016

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Lord Matbaası

Lisans Yayıncılık
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

ÖNSÖZ

“Cumhuriyet fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek karakter ve kişilik sahibi koruyucular ister. ÖĞRETMENLER, sizin başarınız cumhuriyetin başarısı olacaktır. Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

“Öğretmenler! Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır”, sözü ile Mustafa Kemal ATATÜRK, genç nesillerin yetiştirilmesi, topluma etkin olarak katılımlarının sağlanması ve toplumun geliştirmesinde öğretmenlerin oynayacağı oldukça önemli role dikkat çekmektedir. Genç nesilleri yetiştirecek öğretmenlerin de hizmet öncesi eğitimleri oldukça önemlidir.

Mustafa Kemal ATATÜRK’ün belirttiği fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesillerin yetiştirilmesinde öğretmenlerden de fikri hür, vicdani hür ve irfanı hür olarak yetişmeleri beklenir. Uluslar arası düzeyde etkin bir konum alabilmemizde, eğitim ve eğitimcilerimize de önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda, yarının öğretmenlerinden geniş dünya görüşüne sahip, vicdan ve düşüncesi hür, yapıcı, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen bireyler olarak yetişmiş olmaları beklenir.

Bu yapıt, eğitim fakültelerindeki öğretmen yetiştirme programındaki son değişiklikler göz önüne alınarak on bölüm olarak hazırlanmıştır. Yapıtın temel amacı, öğretmen adaylarına eğitim bilimini çeşitli kavram ve temelleriyle kısaca tanıtmaktır. Bu amaca hizmet edebilmek için birinci bölümde; eğitimle ilgili temel kavramlar, ikinci bölümde; eğitimin bilimsel temellerinin ve eğitimde bilimsel süreç ve ilkelerin neler olduğu, üçüncü bölümde; bir meslek olarak öğretmenliğin özelliklerinin neler olduğu, dördüncü bölümde; eğitimin psikolojik temellerinin neler olduğu, beşinci bölümde; eğitimin toplumsal ya da sosyal temellerinin neler olduğu, altıncı bölümde; eğitimin felsefi temellerinin neler olduğu, yedinci bölümde; eğitimin ekonomik temellerinin neler olduğu, sekizinci bölümde; eğitimin politik temellerinin neler olduğu, dokuzuncu bölümde; eğitimin tarihi temellerinin neler olduğu, onuncu bölümde ise, Türk Milli Eğitim sisteminin hukuki temellerinin neler olduğu, konuları alanında uzman olan yazarlar tarafından titizlikle hazırlanmaya çalışılmıştır.

Yapıtın hazırlanmasında katkıları olan bütün yazarlara en içten teşekkürlerimi sunarken, bu yapıtın öğretmen adaylarına yararlı olacağını ümit ediyorum. Ayrıca, maddi ve manevi katkılarından dolayı Lisans Yayıncılığın tüm çalışanlarına teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Eylül 2006

Editörler

Yrd.Doç.Dr.Durmuş EKİZ&Yrd.Doç.Dr.Haydar DURUKAN

İÇİNDEKİLER

Önsöz

III

Bölüm 1 EĞİTİM BİLİMLERİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

13

1.1. Eğitimin Amacı	14
1.2. Eğitim	15
1.2.1. Formal ve İnfomal Eğitim	17
1.2.1.1. Formal (Biçimlendirilmiş) Eğitim	17
1.2.1.2. İnfomal (Biçimlendirilmemiş) Eğitim	19
1.3. Öğretim	20
1.3.1. Öğrenme ve Öğretme	21
1.3.1.1. Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler	23
1.3.1.2. Öğrenmenin Özellikleri	24
1.3.2. Davranış	24
1.3.2.1. Davranışların Özellikleri	26
1.3.2.2. Davranışların İlkeleri	27
1.3.3. Pekiştireç	28
1.4. Hizmet İçi Eğitim	29
1.5. Özel Eğitim	29
1.6. Özel Öğretim	30
1.7. Eğitimde Süreç	30
1.7.1. Kültür	31
1.7.1.1. Kültürleme	31
Yararlanılan Kaynaklar	32

Bölüm 2 EĞİTİMİN BİLİMSEL TEMELLERİ

35

2.1. Bilgi ve Birey	36
2.1.1. Bireysel Deneyim Yolu	37
2.1.2. Otoriter Yol	37

2.1.3. Mistik Yol	37
2.1.4. Rasyonel Yol	38
2.2. Bilim	38
2.3. Bilimin Amaç ve Özellikleri	40
2.4. Bilim ve Eğitim	41
2.5. Bilimsel Araştırma ve Amaçları	44
2.6. Bilimsel Araştırmalarda Temel Kavramlar	45
2.7. Araştırma Çeşitleri	49
2.8. Araştırmalarda Yaklaşımlar	49
2.8.1. Nicel Yaklaşım	51
2.8.2. Nitel Yaklaşım	52
2.9. Araştırmalarda Yöntemler	53
2.10. Araştırmalarda Veri Toplama Araçları	57
2.11. Araştırmalarda İzlenen Aşamalar	57
2.12. Araştırmalarda Alıntı Yapma ve Kaynakça Yazımı	59
Yararlanılan Kaynaklar	61

Bölüm 3 **EĞİTİMİN PSİKOLOJİK TEMELLERİ**

63

3.1. Psikolojinin Tanımı ve Konusu	64
3.2. Davranışla İlgili Temel Yaklaşımlar	65
3.2.1. Nörobiyolojik Yaklaşım	65
3.2.2. Davranışçı Yaklaşım	66
3.2.3. Bilişsel Yaklaşım	66
3.2.4. Psikoanalitik Yaklaşım	67
3.2.5. Fenomolojik Yaklaşım	67
3.3. Gelişim Psikolojisi	69
3.3.1. Gelişimi Etkileyen Faktörler	70
3.3.2. Gelişim ile İlgili Temel Kavramlar	70
3.4. Gelişimin Temel İlkeleri	71
3.5. Fiziksel Gelişim	73
3.6. Bilişsel Gelişim	73
3.7. Öğrenme Psikolojisi	75
3.7.1. Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler	75
3.7.2. Öğrenme Kuramları	76
3.7.2.1. Davranışçı Kuramlar	76
3.7.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	80
3.7.2.4. Gestalt Öğrenme Kuramı	81
3.7.2.5. İnsancıl (Hümanistik) Yaklaşımda Öğrenme	83
Yararlanılan Kaynaklar	87

Bölüm 4
EĞİTİMİN TOPLUMSAL TEMELLERİ

91

4.1. Aile ve Eğitim	92
4.1.1. Ailenin Sosyalleştirme Görevi	93
4.1.2. Kültürleme ve Aile	96
4.1.3. Okul Başarısı ve Aile	97
4.4. Sosyal Hareketlilik ve Eğitim	98
4.4.1. Sosyal Hareketlilik	98
4.4.1.1. Yatay Sosyal Hareketlilik	99
4.4.1.2. Dikey Hareketlilik	100
4.4.2. Sosyal Hareketlilik ile Eğitim İlişkisi	100
4.5. Toplumsal Değişme ve Eğitim	106
4.5.1. Toplumsal Değişme	107
4.5.2. Toplumsal Değişmede Eğitimin Rolü	107
4.5.3. Toplumsal Değişme ve Eğitim İlişkisi	110
4.6. Bilgi Toplumu	112
4.6.1. Bilgi Toplumunda Eğitim	113
4.6.2. Bilgi Toplumunda Okul	115
4.6.3. Bilgi Toplumunda Öğrenci	117
4.6.4. Bilgi Toplumunda Öğretmen	118
Yararlanılan Kaynaklar	120

Bölüm 5
EĞİTİMİN FELSEFİ TEMELLERİ

129

5.1. Felsefenin Anlamı	130
5.2. Felsefenin Temel Problem Alanları	131
5.3. Felsefe ve Eğitim İlişkisi	133
5.4. Felsefe Akımları ve Eğitim	135
5.4.1. İdealizm ve Eğitim	136
5.4.2. Realizm ve Eğitim	139
5.4.3. Natüralizm ve Eğitim	142
5.4.4. Pragmatizm ve Eğitim	145
5.4.5. Varoluşçuluk ve Eğitim	149
5.5. Eğitim Felsefesi Akımları	153
5.5.1. Daimicilik (Perennialism)	153
5.5.2. Esasicilik (Essentialism)	155
5.5.3. İlerlemecilik (Progressivism)	156
5.5.4. Yeniden Kumacılık (Reconstructionism)	160
Yararlanılan Kaynaklar	163

Bölüm 6		167
EĞİTİMİN EKONOMİK TEMELLERİ		
		168
6.1. Eğitim ve Ekonominin Önemi		170
6.2. Eğitimin Ekonomik Temellerine İlişkin Bazı Kavramlar		171
6.2.1. Eğitim ile Ekonomi Arasındaki İlişki		175
6.2.2. Eğitimin Maliyetleri ve Finansmanı		177
6.2.3. Eğitimin Finansmanı		
6.2. Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Sektörünün Büyüklüğü		182
6.3. İnsan Sermayesi Kavramı ve Eğitim Yatırımı		189
6.4. Eğitim ve Yoksulluk		194
6.5. Eğitim, Ekonomik Büyüme ve Ekonomik Kalkınma		197
6.6. İşgücü Piyasaları ve Eğitim Yararlanılan Kaynaklar		200
		207

Bölüm 7		211
EĞİTİMİN POLİTİK TEMELLERİ		
7.1. Eğitim ve Politik Sistem		212
7.2. Politik Gelişim		212
7.3. Eğitim ve Politik Gelişim		213
7.3.1. Politik Toplumsallaşma		213
7.3.2. Politik Elitlerin Seçimi ve Eğitimi		214
7.3.3. Politik Bütünleşme ve Ulusal Politik Bilincin Oluşturulması		214
7.4. Politik Sistemlerin Eğitim Yapıları Üzerine Etkileri		215
7.5. Demokrasi ve Eğitim		216
7.6. Politika ve Uygulamalar		218
7.6.1. Eğitim Reformları İçin Stratejiler		219
7.6.2. Eğitim Reformları Kuramları		220
7.7. Türkiye’de Politika ve Eğitim Uygulaması		220
Yararlanılan Kaynaklar		224

Bölüm 8		227
EĞİTİMİN TARİHİ TEMELLERİ		
8.1. Antik Çağda Eğitim		228
8.2. Orta Çağda Eğitim		233

8.3. Yeni Çağda Eğitim	238
8.4. Yakın Çağda Eğitim	241
Yararlanılan Kaynaklar	247

Bölüm 9 **EĞİTİMİN HUKUKİ TEMELLERİ**

249

9.1. Temel Hukuk Bilgisi	250
9.1.1. Toplumsal Düzen Kuralları	250
9.1.2. Hukukun Kaynakları	252
9.2. Eğitimde Hukukun Yeri	255
9.3. Türk Eğitim Sisteminin Anayasal Temelleri	255
9.4. Türk Eğitim Sisteminin Kanuni Temelleri	258
9.4.1. Türk Milli Eğitiminin Amaçları	258
9.4.2. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri	260
9.4.3. Türk Eğitim Sistemini Düzenleyen Önemli Kanunlar	263
9.5. Eğitimi İlgilendiren Bazı Uluslararası Antlaşmalar	265
9.5.1. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB)	265
9.5.2. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)	266
9.5.3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)	267
9.5.4. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi	267
Yararlanılan Kaynaklar	269

Bölüm 10 **EĞİTİMİN YÖNETSEL TEMELLERİ**

271

10.1. Yönetsel Yapının Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	272
10.2. Türk Eğitim Sisteminin Örgütsel Yapısı	274
10.2.1. Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat Yapısı	277
10.2.2. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı	279
10.2.3. Milli Eğitim Şurası	280
10.2.4. Bakanlık Müşavirleri	280
10.2.5. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği	281
10.2.6. Özel Kalem Müdürlüğü	282
10.2.7. Rehberlik ve Denetim Başkanlığı	282
10.2.8. İç Denetim Birimi Başkanlığı	283
10.2.9. İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü	284
10.2.10. Taşra Teşkilatı	284
10.2.11. Yurtdışı Teşkilatı	284
10.3. Türk Eğitim Sisteminin İşlevsel Yapısı	285
10.3.1. Örgün Eğitim	286

10.3.1.1. Okul Öncesi Eğitim	286
10.3.1.2. İlköğretim	286
10.3.1.3. Ortaöğretim	288
10.3.1.4. Yükseköğretim	289
10.3.2. Yaygın Eğitim	290
10.4. Türk Eğitim Sisteminin Yönetsel Yapısı	293
Yararlanılan Kaynaklar	297

Bölüm 11

BİR MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK

299

11.1. Öğretmenlik Mesleği	300
11.2. Öğretmenlik Mesleğinin Yasal Dayanakları ve Yasakları	302
11.3. Ülkemizde Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü	303
11.4. Öğretmenlik Mesleğinin Boyutları	304
11.5. Etkili Öğretmenlerin Sahip Olması Gereken Özellikler	305
11.6. Rehber Olarak Öğretmen	310
11.7. Lider Olarak Öğretmen	311
11.8. Yansıtıcı Öğretmen	313
11.9. Öğretmenlik Mesleğinin Genel Yeterlilikleri	314
11.10. Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Bugünkü Durumu	318
Yararlanılan Kaynaklar	322

Bölüm 12

KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM

VE EĞİTİMDE ALTERNATİF YAKLAŞIMLAR

325

12.1. Karşılaştırmalı Eğitim	326
12.1.1. Federal Almanya Cumhuriyeti Eğitim Sistemi	329
12.1.2. Avusturya Cumhuriyeti Eğitim Sistemi	331
12.1.3. Küba Cumhuriyeti Eğitim Sistemi	334
12.1.4. Finlandiya Cumhuriyeti Eğitim Sistemi	336
12.1.5. Fransa Cumhuriyeti Eğitim Sistemi	338
12.1.6. İngiltere Eğitim Sistemi	342
12.1.7. İtalyan Cumhuriyeti Eğitim Sistemi	343
12.1.8. Türk Eğitim Sistemi ile Çeşitli Ülkelerin Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması	345
12.2. Eğitimde Alternatif Yaklaşımlar	345
12.2.1. Montessori Yaklaşımı	346
12.2.1.1. Montessori Eğitim Felsefesi	348

12.2.1.2. Montessori Öğretim İlkeleri	
12.2.1.3. Montessori Metodunda Çocuğun Gelişim Evreleri	349
12.2.1.4. Montessori Eğitiminde Eğitim Ortamı	350
12.2.1.5. Montessori Eğitimi	351
12.2.1.6. Aile Katılımı	352
12.2.1.7. Montessori Metodunda Çocuğu Değerlendirme Yöntemi	352
12.2.1.8. Montessori Materyalleri ve Etkinlikleri	353
12.2.2. Reggio Emilia Yaklaşımı	354
12.2.2.1. Reggio Emilia Yaklaşımının Felsefesi	355
12.2.2.2. Reggio Emilia Yaklaşımında Eğitim Ortamı	
12.2.2.3. Reggio Emilia Yaklaşımında Çocuk, Öğretmen ve Aile	357
12.2.2.4. Reggio Emilia Yaklaşımında Eğitim Programı	358
12.2.3. Waldorf Okulları (Steiner Yaklaşımı)	360
12.2.3.1. Steiner Yaklaşımın (Waldorf Okulları'nın) Felsefesi	361
12.2.3.2. Waldorf Okulları'nda Eğitim Programı ve Eğitim Ortamı	362
12.2.3.3. Waldorf Okullarında Eğitimci	364
12.2.3.4. Waldorf Okulları'nda Aile Katılımı	365
12.2.4. Bank Street Yaklaşımı	366
12.2.4.1. Bank Street Yaklaşımı'nda Eğitim Programı	367
12.2.4.2. Bank Street Yaklaşımı'nda Eğitim Ortamı	368
12.2.4.3. Bank Street Yaklaşımı'nda Eğitimci	369
12.2.4.4. Bank Street Yaklaşımı'nda Değerlendirme	370
Yararlanılan Kaynaklar	371

